

Тематична рубрика: Теорія та методика навчання (з галузей знань)

УДК 378.147

**МЕДІАОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ФОРМУВАННІ ВМІНЬ 21
СТОЛІТТЯ УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ
THE USAGE OF MEDIA TECHNIQUES AS A MEANS OF THE 21ST
CENTURY SKILLS FORMATION OF THE SENIOR LEARNERS**

Калініна Л.В.,

канд. пед. наук, професор

кафедри міжкультурної комунікації та прикладної лінгвістики

Житомирський державний університет імені І. Франка

Телешман Ю.Б.,

студентка магістратури

факультету іноземної філології

Житомирський державний університет імені І. Франка

Стаття присвячена одній з актуальних проблем навчання іноземної мови учнів старшої школи – формуванню вмінь 21 століття. Розкриваються сутність понять медіаосвіта, медіаосвітня грамотність та медіаосвітні технології. Зосереджується увага на теоретико-методичних засадах розвитку вмінь 21 століття з використання медіаосвітніх технологій на уроках англійської мови. Аналізуються переваги використання медіаосвітніх технологій у формуванні вмінь 21 століття, у зрівнянні з традиційними методами навчання. Обґрунтовується доцільність їх використання у старшій школі.

Стаття містить аналіз змісту підручників англійської мови вітчизняних і зарубіжних авторів рекомендованих Міністерством освіти і науки України для старшої школи, на предмет наявності в них матеріалу

необхідного і достатнього для реалізації програмних цілей спілкування іноземною мовою, формування вмінь 21 століття та формування медіаосвітньої грамотності старшокласників.

Авторами виділені уміння 21 століття адаптовані до рівня B1+, яким повинні оволодіти учні старшої школи.

Обґрунтовується методика формування вмінь 21 століття на матеріалі предмету “іноземна мова” в старшій школі. Зазначається також, що концепція дослідження забезпечується єдністю методологічного, теоретичного та методичного аспектів.

У статті запропоновані завдання на формування деяких вмінь 21 століття (критичного мислення, коментування, креативності тощо), на основі різних видів медіа інформації з використання медіаосвітніх технологій.

Експериментально встановлено, що правильний підбір медіаосвітніх технологій зменшує труднощі самостійного конструювання програм власних висловлювань учнів, сприяє критичному оцінюванню почутого або побаченого, що свідчить про формування медіаосвітньої грамотності старшокласників. 25% приріст рівня сформованості вмінь 21 століття учнів експериментальної групи, переконує авторів у ефективності використання медіаосвітніх технологій.

Ключові слова: *вміння 21 століття, медіаосвіта, медіаграмотність, медіаосвітні технології, учні старшої школи.*

The article is devoted to one of the topical problems of teaching a foreign language to senior learners – the formation of the 21st century skills. The essence of the concepts of media education, media literacy and media techniques is revealed. The article focuses on theoretical and methodological principles of the 21st century skills development with the help of media techniques in English lessons.

The advantages of using media education techniques in 21st century skills formation in comparison with traditional ones are analysed. The expediency of using media education techniques in teaching senior learners is grounded.

The article contains the analysis of Ukrainian and foreign authors English textbooks recommended by the Ministry of Education and Science of Ukraine for senior learners. It is established that some of them lack necessary and sufficient media information and techniques that clock effective 21st century skills formation.

The authors of the article singled out the 21st century skills and adapted them to the Common Reference level B1+ (independent user) which corresponds to the Ukrainian school leavers.

The methodology of the 21st century skills formation on the subject “Foreign Language” in high school is substantiated. It is noted, that the concept of research is ensured by the unity of methodological, theoretical and methodological aspects.

The article presents tasks for the 21st century skills formation (developing critical thinking, the ability to express a personal point of view, creativity etc.) based on various kinds of media information and media education techniques.

It is experimentally determined, that the correct choice of media education techniques reduces difficulties of learners in making independent utterance, stimulates critical evaluation of media information, that speaks of senior learners’ media literacy formation. It is proved, that the level of 21st century skills formation of the experimental group students increased by 25% in comparison with the traditional group students. It confirms the authors belief of the media information techniques effectiveness in the 21st century skills formation.

Key words: *21st century skills, media education, media literacy, media education techniques, senior learners.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Відповідно до нової навчальної програми з іноземної мови, навчання англійської мови у старшій школі передбачає формування комунікативної компетентності на рівні B1+. Відповідно до Загальноєвропейських рекомендації з мовної освіти

("Common European Framework of Reference") студенти даного рівня повинні володіти наступними вміннями: описувати, розповідати, характеризувати; запитувати та надавати інформацію; просити роз'яснення; пропонувати, приймати та відхиляти; обмінюватися думками, висловлювати свої почуття та емоції; оцінювати стан справ і давати власну оцінку; коментувати статистичні дані [11, с.58-87].

Досягнення цих цілей є неможливим без розвитку творчості, гнучкості, критичного мислення учнів, здатності адаптуватися до швидких змін у світі та Україні. Крім того, старшокласники є представниками нового покоління української молоді, яким належить на практиці розв'язувати складні завдання інформаційного суспільства, самостійно вирішувати творчі та дослідницькі питання, постійно оволодівати прогресивними технологіями навчання, новими досягненнями вітчизняної та зарубіжної науки. Їх діяльність відбивається в єдиному інформаційному середовищі, що передбачає вміння використання багатьох інформаційно-комунікаційних технологіях (ІКТ) у різноманітних сферах життя. У зв'язку з цим, у концепції Нової української школи висувається нове соціальне замовлення в галузі освіти, а саме висока якість володіння випускниками середніх загальноосвітніх навчальних закладів не тільки іноземною мовою, а й медіаосвітньою грамотністю, щоб бути готовими до життя та праці у новому інформаційному суспільстві. Зважаючи на це, вчителю нового покоління необхідно використовувати інноваційні методи та технології, які сприятимуть всебічному розвитку учнів, формуванню комунікативної та інформаційно-цифрової компетентностей.

Тому, постає питання про необхідність використання нових технологій, технологій 21 століття, які б навчали студентів креативно мислити, сміливо ділитися своєю точкою зору, самостійно знаходити потрібну інформацію і критично оцінювати її. Треба підготувати представників нового покоління до життя у сучасних інформаційних

умовах, навчити молодих людей розуміти різну інформацію, осмислювати наслідки їх впливу, оволодівати засобами спілкування за допомогою нових технічних засобів. У зв'язку з цим, використання медіаосвітніх технологій можна вважати необхідною умовою успішного формування вмінь та навичок 21 століття.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Як сказав Рей Кліффорд ще у 1983 році, сучасні технології ніколи не замінять учителя, проте, учитель, який не використовує сучасні технології буде замінений [9].

Наш ґрунтовний аналіз наукової літератури з проблеми дослідження показав, що ряд робіт українських та зарубіжних методистів, таких як А. Венгер, С. Деньгаєвої, І. Колеснікової, Т. Кристопчук, С. Ніколаєвої, А. Онкович, А. Соломатіна, С. Шатілова, М. Hashemi, В. Hoffman, Н. Slim, U. Klentien, I. Lazar та ін. присвячені темі використання деяких технологій, які були б ефективними у навчанні іноземної мови.

Однак, як було зазначено вище, умови сьогодення потребують медіаосвітньої грамотності учнів. У педагогічній літературі описані різні підходи до медіаосвіти. Одна група вчених – О. Федоров, Н. Рижин, І. Хіжняк, С. Іць, Т. Строганова та ін. вважають медіаосвіту засобом вивчення закономірностей масової комунікації, основними завданнями якої є підготовка нового покоління до життя в сучасних інформаційних умовах, сприйняття, розуміння, усвідомлення наслідків впливу різної інформації.

Прихильники іншого підходу (Дж. Грінсурд, Д. Букінгенем, Д. Шретер та ін.) розглядають медіаосвіту як процес розвитку особистості матеріалами засобів масової комунікації (преси, радіо, телебачення, Інтернету і т.д.) з метою взяти з них найцінніше.

Питанню використання медіаосвітніх технологій у навчанні та вивченні іноземної мови присвячені праці І. Григор'євої, Р. Гуревича, І.

Дичківської, С. Іць, С. Ніколаєвої, Т. Кристопчук, А. Онкович, Г. Онконович, О. Шейної, M. L. Brandvik, M. Hashemi, B. Hoffman, K. S. McKnight, M. Eisenmann, H. Slim, U. Klentien та ін. Автори розглядають питання естетичного виховання засобами відеокурсів (О. Федоров), використання аудіовізуальних медіа у класі (К. Тайнер), пізнавально-інформаційних фільмів і кіноеккурсів (О. Шеїна), використання медіаосвітніх ігор (С. Іць). Деякі аспекти формування вмінь 21 століття розглядались у дослідженнях М. Бохана, І. Головської, Л. Курноса, С. Ніколаєвої, Є. Пасова та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Однак, робіт, які б освічували можливості використання медіаосвітніх технологій як засобу формування вмінь 21 століття в навчанні іноземної мови, на жаль, недостатньо. Саме це обумовлює актуальність вивчення цієї проблеми.

Мета статті. Спроба показати переваги медіаосвітніх технологій у формуванні вмінь 21 століття та їх вплив на формування вмінь та навичок учнів старшої школи у вивченні іноземної мови.

Виклад основного матеріалу. Як було зазначено, очікується, що випускники старшої школи матимуть рівень B1+. Формування іншомовної комунікативної компетентності, як основної цілі, передбачає оволодінням учнями сукупністю знань, умінь і навичок, які формуються у процесі вивчення певної дисципліни, в нашому випадку – іноземної мови. Задля цього, учні повинні оволодіти, перш за все, так званими вміннями 21 століття, які ми адаптували для вивчення іноземної мови в старшій школі, а саме:

- володіння критичним мисленням, яке передбачає вміння самостійного створення нового, на основі критичного осмислення наявних знань та вмінь;

- володіння креативним мисленням, яке дає змогу учням старшої школи проявляти власну творчість;
- оволодіння загальною культурою та культурою країн, мова яких вивчається, моделями вербальної та невербальної комунікативної поведінки;
- вмінням адаптуватися до змін у навколишньому середовищі та суспільстві, бути здатними до навчання впродовж життя, визначати навчальні цілі й способи їх досягнення, оцінювати власні результати навчання;
- впевнене та критичне застосування інформаційно-комунікаційних технологій для створення, пошуку, обробки, обміну інформацією на роботі, в публічному просторі та приватному спілкуванні;
- володіння інформаційною та медіа-грамотністю, основами програмування, алгоритмічним мисленням;
- розуміння етики роботи з інформацією (авторське право, інтелектуальна власність тощо);
- уміння посередницької діяльності та міжкультурного спілкування;

Наші спостереження під час роботи у школі показали, що використання медіаосвітніх технологій у формування перерахованих вмінь 21 століття, зацікавлюють підлітків нового покоління, пробуджує їх інтерес та заохочує до подальшого самостійного вивчення іноземної мови.

Аналіз наукової літератури дозволив нам виділити переваги використання медіаосвітніх технологій у формуванні вмінь 21 століття порівняно з традиційними (див. Таблицю 1).

Таблиця 1

Порівняльна характеристика формування вмінь 21 століття на основі медіаосвітніх технологій і традиційних форм навчання

Медіаосвітні технології	Традиційні технології
-------------------------	-----------------------

Висока мотивація до вивчення іноземної мови через нові медіаосвітні технології, які учні добре знають як представники покоління Z.	Знижена мотивація при роботі з добре відомими медіа, такими як друковані підручники з англійської мови.
Максимальна реалізація принципу наочності при вивченні іноземної мови.	Не у всіх друкованих підручниках є програми у вигляді необхідних аудіо- та відеоматеріалів.
Постійне оновлення інформації про предмет, що вивчається.	Обсяг інформації підручників обмежений, зазвичай застарілий і нецікавий.
Індивідуальне виправлення мовленнєвих помилок.	Виправлення лише типових для усіх помилок.
Значне розширення як загального, так і мовного світогляду.	Формування світогляду учнів зазвичай знаходиться в межах теми, яка вивчається, і обмежене часом.
Можливість працювати у темпі, що підходить особисто кожному учню.	Учні змушені працювати в одному режимі та темпі.
Можливість самоаналізу і самооцінки при освоєнні нового матеріалу.	Учитель оцінює усіх учнів.
Цікаві форми самооцінювання при виконанні комп'ютерних тестів або завдань за допомогою звукових або друкованих ключів тощо.	Використання друкованих текстів для самооцінки мінімізує інтерес до їх використання.

Як видно з таблиці, медіаосвітні технології мають більше переваг, на відміну від традиційних. На сьогоднішній день, вони є більш цікавими та доступними для учнів, мотивують до вивчення іноземної мови, реалізують принцип наочності, постійно поповнюються новою інформацією, забезпечують індивідуальний підхід до процесу навчання, виправлення помилок та самооцінювання, а також розширюють світогляд учнів.

Для того щоб з'ясувати, наскільки підручники з англійської мови, рекомендовані Міністерством освіти та науки України, для даного класу,

сприяють реалізації програмної мети формування медіаосвітньої грамотності, ми проаналізували деякі підручники для 10 класів на предмет наявності в них медіаосвітніх технологій. Результати наведені в таблиці (див. Таблицю 2).

Таблиця 2

Аналіз підручників з англійської мови

Автор підручника	Вправи на основі традиційних технологій	Вправи на основі медіаосвітніх технологій
А. Несвіт 10 клас	92%	8%
О. Карпюк 10 клас	94%	6%
Opportunities Upper Intermediate	91%	9%
Upstream Upper Intermediate	89%	11%

Наш аналіз показав, що в усіх підручниках недостатньо медіаосвітніх технологій. Це негативно позначається на формуванні вмінь 21 століття.

Проілюструємо можливість використання медіаосвітніх технологій, як засобу формування вмінь 21 століття, на прикладі теми «Appearance» у 10 класі.

Завдання: на формування вміння висловлювати власне ставлення до обговорюваної проблеми на основі вербально-візуальної медіа інформації.

Extend the word cloud suggested and choose the words that describe your favourite fashion style. Say which of the styles mentioned in the word cloud you consider trendy and outdated. Explain your choice.

Завдання: на формування вміння критично мислити на основі візуальної медіа інформації.

Look at the photo from the Korean fashion magazine and discuss the following questions with your partner:

- *What kind of event are they going to attend?*
- *How are these teenagers dressed?*
- *Which clothes do*

you like most / don't like wearing?

- *Would you ever wear something like that? Why?*

Завдання: на формування вміння порівнювати культурні відмінності в одязі різних країн на основі аудіо медіа інформації.

Listen to the podcast “How Appearance is Important for English Fluency?”. Write down the list of non-verbal communicative patterns (e.g. smile, eye contact) essential for communication with native English speakers. Rank them in order of importance and say how they differ with those of Ukrainians. (URL: <https://podcasts.apple.com/ua/podcast/how-appearance-is-important-for-english-fluency-italki/id939927416?i=1000375986396&l=ru>)

Завдання: на формування вміння коментувати відео медіа інформації.

Watch Ruben Daniel's TedTalks public speech “Judging People by their Covers”. What is the main idea of his speech? Say whether it is appropriate to judge people by the covers. What are the risks of it? (URL: <https://www.youtube.com/watch?v=wD4q-BAyY8k>)

Завдання: на формування вміння інтерпретувати побачене на основі аудіо-візуальної медіа інформації.

Interpret the video “Does Appearance Matter? Social Experiment”. Is it important to help others? Say whom would you rather help and why. (URL: <https://www.youtube.com/watch?v=sVC9nqid5kM>)

Висновки. Експериментально встановлено, що якщо медіаосвітні технології були правильно підібрані, то учні не будуть мати труднощів при самостійному конструюванні власних програм висловлювання. Навпаки, вони будуть критично оцінювати медіа інформацію, пропускати її через призму власного бачення, будуть відчувати потребу представити власну точку зору на почуту або побачену інформацію, проявляти творчість при її коментуванні. Таким чином, все вище зазначене буде свідчити про їх медіаграмотність.

По завершенню експерименту, учні експериментальної групи показали приріст рівня сформованості вмінь 21 століття на 25% вище учнів контрольної групи, що підтверджує ефективність використання медіаосвітніх технологій.

Перспективу подальшого дослідження убачаємо у доцільності відбору медіаосвітніх технологій у формуванні кожного окремого виду вмінь 21 століття та розробки алгоритму їх використання при формуванні всіх компонентів іншомовної комунікативної компетентності учнів старшої школи.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Венгер, А. Л. Диагностика учебной деятельности и интеллектуального развития детей. Москва: НИИОПП, 2006. 124 с.
2. Григорьева И. В. Веб-портфолио как средство формирования медиакомпетентности будущих педагогов. Образовательные технологии XXI века. Москва: Рос. академия образования, 2009. С. 265-269.

3. Гуревич Р. С., Кадемія М. Ю., Шестопалюк О. В. Веб-квест у навчанні: путівник: навчально-методичний посібник Вінниця: РВВ ВДПУ імені Михайла Коцюбинського, 2012. С. 128.
4. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології. Київ: Академвидав, 2004. 352 с.
5. Іць С. В. Педагогічні медіатехнології у професійній підготовці майбутнього вчителя іноземної мови. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. Івана Франка, 2013. 106 с.
6. Ніколаєва С. Ю. Основи сучасної методики викладання іноземних мов (схеми і таблиці). Київ: Ленвіт, 2008. 285 с.
7. Онкович Г. В. Медіаосвіта (Загальний курс) Програма навчального курсу для майбутніх вчителів вищих навчальних закладів. Київ: Логос, 2010. 40 с.
8. Соломатина А. Г. Развитие умений говорения и аудирования учащихся посредством учебных подкастов. Вестник Томского государственного университета. Серия: Язык и культура, 2011. №2(14). С. 130-134.
9. Чернышкова Н. В. Smart-технологии в преподавании иностранного языка. Филологические науки. Вопросы теории и практики. Тамбов: Грамота, 2018. No 2(80). Ч. 1. С. 211-214.
10. Шатилов, С. Ф. Методика обучения немецкому языку в средней школе. Москва: Высшая школа, 1986. 212 с.
11. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. Cambridge University Press.
URL: <https://rm.coe.int/16802fc1bf> (дата звернення: 21.12.2019).